နိုင်ငံရေးအဘိဓာန်

နိုင်ငံရေးအဘိဓာန် စာအုပ်သည် အောက်စ်ဖို့တက္ကသိုလ်ပုံနှိပ်တိုက်မှ ထုတ်ဝေပြီး Iain McLean and Alistair McMillan တို့ တည်းဖြတ်သော Concise Oxford Dictionary of Politics ကို တိုက်ရိုက်ပြန်ဆို ထုတ်ဝေခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အဘိဓာန် ပြုစုသူများမှာ အင်္ဂလန်နိုင်ငံ Warwick တက္ကသိုလ်၏ နိုင်ငံတကာလေ့လာရေးဌာန အခြေပြု နိုင်ငံရေးသိပ္ပံပညာရှင်များနှင့် နိုင်ငံရေးသဘောတရားပညာရှင်များ ဖြစ်ပါသည်။

နိုင်ငံရေးဆိုသည်မှာ လုပ်ဆောင်ချက်တစ်ခုနှင့် အဆိုပါလုပ်ဆောင်ချက်အား လေ့လာမှုတို့ကို ဖော်ပြသည့် စကားလုံးများစွာအနက်မှ တစ်ခုဖြစ်သည်။ နိုင်ငံရေးသည် လက်ရှိဖြစ်ပေါ်နေသော အကြောင်းအရာများနှင့်အတူ ပေါ်ပင်ကဲ့သို့ လိုက်ပါပြောင်းလဲနေသော်လည်း အခြေခံသဘောတရားမှာမူ အတူတူပင် ဖြစ်သည်။ ဤစာအုပ်တွင် နိုင်ငံရေးအတွေးအခေါ်များ၊ အယူအဆများ၊ ထင်မြင်ယူဆချက်များ၊ လူပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ လေ့လာမှု ပညာရပ်အကြောင်း၊ ထိုအကြောင်းကို အများဆုံးလုပ်ဆောင်နေသည့် အဖွဲ့အစည်းများအကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။

ဤစာအုပ်တွင် နိုင်ငံရေးသမား လူပုဂ္ဂိုလ်များနှင့်ပတ်သက်၍ ဖော်ပြရာတွင် စံသတ်မှတ်ချက် နှစ်ခုအပေါ် အခြေခံ၍ ဖော်ပြထားသည်။ ပထမစံသတ်မှတ်ချက်မှာ ဖော်ပြမည့်ပုဂ္ဂိုလ်သည် နိုင်ငံရေးသီအိုရီ၊ နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများ၏ ပုံစံနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးသိပ္ပံတွင် ထိရောက်စွာ ပါဝင်မှု ရှိရမည်။ ဒုတိယစံမှာ ၁၉၉၄ ခုနှစ်မတိုင်မီ သေဆုံးခဲ့သူများ ဖြစ်ရမည်။ မည်သူတို့သည် အကြီးကျယ်ဆုံး နိုင်ငံရေးသိပ္ပံပညာရှင်များ၊ နိုင်ငံရေးသဘောတရား ပညာရှင်များ ဖြစ်သည်ကို အဆုံးမသတ်နိုင်သည့် အဖြေမထွက်ပေါ်သော အငြင်းပွားမှုများ မဖြစ်ပေါ်စေလို၍ ဖြစ်သည်။ သက်ရှိထင်ရှား ရှိနေသေးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အကြောင်းအရာများကို သက်ဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် နီးနွယ်အကြောင်းအရာများအောက်တွင် ဖော်ပြပေးထားသည်။

ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံများ၏ အဓိကနိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများအကြောင်း ဖော်ပြရာတွင် ပိုမိုပြည့်စုံစွာ အသေးစိတ် ဖော်ပြထားသော်လည်း တရုတ်နှင့် အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသနိုင်ငံများနှင့်ပတ်သက်သည်များကို ဖော်ပြရာတွင် ပိုမို သတိကြီးစွာဖြင့် ဖော်ပြထားပါသည်။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံချင်းစီက ယဉ်ကျေးမှုကို ဖော်ပြ စံထားသတ်မှတ်ချက်များကို ကျော်လွှား၍ မရနိုင်ပါ။ သို့သော်လည်း အတွေးအခေါ် အယူအဆများပေါ်တွင် လွှမ်းမိုးသည့် ခေတ်ပြိုင်ဖြစ်စဉ်များကို လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံရေးအသိဉာဏ် ဗဟုသုတနှင့် နိုင်ငံရေးကို လေ့လာ၍ အဓိပ္ပာယ်ပြန်ဆိုမှု ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးတို့အတွက် ပါဝင်သင့်သော အဖွဲ့အစည်းများအကြောင်းကို အပြည့်စုံဆုံး ဖော်ပြထားပါသည်။

နိုင်ငံရေးအဘိဓာန် စာအုပ်ကို မကြာသေးမီကမှ နိုင်ငံရေးကို စတင်လေ့လာသူများ၊ နိုင်ငံရေးသိပ္ပံ ကျောင်းသားများနှင့် နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်ပတ်သက်နေသူများ အားလုံးအတွက် အထူးရည်ရွယ်ပါသည်။

အမှာ

နိုင်ငံရေးအဘိဓာန် စာအုပ်သည် အောက်စ်ဖို့တက္ကသိုလ်ပုံနှိပ်တိုက်မှ ထုတ်ဝေပြီး Iain McLean and Alistair McMillan တို့ တည်းဖြတ်သော Concise Oxford Dictionary of Politics ကို တိုက်ရိုက်ပြန်ဆို ထုတ်ဝေခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ မူလပထမ စတင်ဘာသာပြန်စဉ်က ၁၉၉၉ ခုနှစ်ထုတ် ပထမပုံနှိပ်ခြင်းကို ဘာသာပြန်ခဲ့သော်လည်း နောက်ပိုင်း ထွက်လာသော edition များနှင့်ပါ တိုက်ဆိုင် ညှိနှိုင်း ဖြည့်စွက်ထားပါသည်။ Concise Oxford Dictionary of Politics မှုရင်းမှာ စတုတ္ထအကြိမ်တည်းဖြတ်ထုတ်ဝေခြင်းအထိ ထွက်နေပြီ ဖြစ်ပါသည်။ အဘိဓာန် ပြုစုသူများမှာ အင်္ဂလန်နိုင်ငံ Warwick တက္ကသိုလ်၏ နိုင်ငံတကာလေ့လာရေးဌာန အခြေပြု နိုင်ငံရေးသိပ္ပံပညာရှင်များနှင့် နိုင်ငံရေး သဘောတရားပညာရှင်များ ဖြစ်ပါသည်။

နိုင်ငံရေးဆိုသည်မှာ လုပ်ဆောင်ချက်တစ်ခုနှင့် အဆိုပါလုပ်ဆောင်ချက်အား လေ့လာမှုတို့ကို ဖော်ပြသည့် စကားလုံးများစွာအနက်မှ တစ်ခုဖြစ်သည်။ နိုင်ငံရေးသည် လက်ရှိဖြစ်ပေါ်နေသော အကြောင်းအရာများနှင့်အတူ ပေါ်ပင်ကဲ့သို့ လိုက်ပါပြောင်းလဲနေသော်လည်း အခြေခံသဘောတရားမှာမူ အတူတူပင် ဖြစ်သည်။ ဤစာအုပ်တွင် နိုင်ငံရေးအတွေးအခေါ်များ၊ အယူအဆများ၊ ထင်မြင်ယူဆချက်များ၊ လူပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ လေ့လာမှု ပညာရပ်အကြောင်း၊ ထိုအကြောင်းကို အများဆုံးလုပ်ဆောင်နေသည့် အဖွဲ့အစည်းများအကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။

ဤစာအုပ်တွင် နိုင်ငံရေးသမား လူပုဂ္ဂိုလ်များနှင့်ပတ်သက်၍ ဖော်ပြရာတွင် စံသတ်မှတ်ချက် နှစ်ခုအပေါ် အခြေခံ၍ ဖော်ပြထားသည်။ ပထမစံသတ်မှတ်ချက်မှာ ဖော်ပြမည့်ပုဂ္ဂိုလ်သည် နိုင်ငံရေးသီအိုရီ၊ နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများ၏ ပုံစံနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးသိပ္ပံတွင် ထိရောက်စွာ ပါဝင်မှု ရှိရမည်။ ဒုတိယစံမှာ ၁၉၉၄ ခုနှစ်မတိုင်မီ သေဆုံးခဲ့သူများ ဖြစ်ရမည်။ မည်သူတို့သည် အကြီးကျယ်ဆုံး နိုင်ငံရေးသိပ္ပံပညာရှင်များ၊ နိုင်ငံရေးသဘောတရား ပညာရှင်များ ဖြစ်သည်ကို အဆုံးမသတ်နိုင်သည့် အဖြေမထွက်ပေါ်သော အငြင်းပွားမှုများ မဖြစ်ပေါ်စေလို၍ ဖြစ်သည်။ သက်ရှိထင်ရှား ရှိနေသေးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အကြောင်းအရာများကို သက်ဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် နီးနွယ်အကြောင်းအရာများအောက်တွင် ဖော်ပြပေးထားသည်။

နိုင်ငံရေးသမားများအား တည်ပုဒ်အဖြစ်ထည့်သွင်းရန် သင့်မသင့် စဉ်းစားရာ၌ နိုင်ငံရေးသမားဆိုသူများ၏ အခြားအလုပ်များကိုလည်း ပြန်ကြည့်ပါသည်။ အရေးကြီးသော အဖွဲ့အစည်းကို ပုံဖော်ခြင်းနှင့် သဘောတရား၊ အယူအဆတို့ကို လူအများသိအောင် ပါဝင်ကူညီခြင်းအတွက် နိုင်ငံရေးသမားတစ်ဦးအနေဖြင့် တည်ပုဒ်တစ်ခု ပေးထားပါသည်။ သောမတ်ဂျက်ဖာဆင်နှင့် အေဘရာဟင် လင်ကွန်းတို့သည် နိုင်ငံရေးအယူဝါဒပညာရှင်တစ်ဦး၊ အဖွဲ့အစည်းကို ပုံဖော်သူတစ်ဦး ဖြစ်ခြင်းကြောင့် တည်ပုဒ်များ ပါဝင်သည်။ သို့သော် ဝင်စတန်ချာချီအတွက် တည်ပုဒ် မပါရှိပါ။ ထို့အတွက် ဂျက်ဖာဆင်နှင့် လင်ကွန်းတို့သည် ချာချီထက် ပိုမိုထင်ရှားသည့် နိုင်ငံရေးသမားတစ်ဦး ဖြစ်သည်ဟု သတ်မှတ်ထားခြင်းကြောင့် မဟုတ်၊ မသတ်မှတ်ထားသောကြောင့်လည်း မဟုတ်၊ နိုင်ငံရေးအဘိဓာန်၏ မူလ စံသတ်မှတ်ချက်အတိုင်း ဖော်ပြထားခြင်းသာ ဖြစ်သည်။ သို့သော် ချာချီ၏ အကြောင်းကို လုံးလုံး ဖော်ပြမထားသည်တော့ မဟုတ်၊ တည်ပုဒ်တစ်ခုအနေဖြင့်သာ ဖော်ပြမထားခြင်းဖြစ်ပြီး ဆိုင်ရာကဏ္ဍများတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသည်။

ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံများ၏ အဓိကနိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများအကြောင်း ဖော်ပြရာတွင် ပိုမိုပြည့်စုံစွာ အသေးစိတ် ဖော်ပြထားသော်လည်း တရုတ်နှင့် အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသနိုင်ငံများနှင့်ပတ်သက်သည်များကို ဖော်ပြရာတွင် ပိုမို သတိကြီးစွာဖြင့် ဖော်ပြထားပါသည်။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံချင်းစီက ယဉ်ကျေးမှုကို ဖော်ပြ စံထားသတ်မှတ်ချက်များကို ကျော်လွှား၍ မရနိုင်ပါ။ သို့သော်လည်း အတွေးအခေါ် အယူအဆများပေါ်တွင် လွှမ်းမိုးသည့် ခေတ်ပြိုင်ဖြစ်စဉ်များကို လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံရေးအသိဉာဏ်ဗဟုသုတနှင့်နိုင်ငံရေးကိုလေ့လာ၍အဓိပ္ပာယ်ပြန်ဆိုမှုဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးတို့အတွက် ပါဝင်သင့်သော အဖွဲ့အစည်းများအကြောင်းကို အတတ်နိုင်ဆုံး ဖော်ပြထားပါသည်။

နိုင်ငံရေးအဘိဓာန် စာအုပ်ကို နိုင်ငံရေးကို မကြာသေးမီကမှ စတင်လေ့လာသူများ၊ နိုင်ငံရေးသိပ္ပံ ကျောင်းသားများအတွက် အထူးရည်ရွယ်ပါသည်။

A

abortion ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချမှု။ *pro-choice, pro-life, right to life* ကြည့်ပါ။

absolutism အကြွင်းမဲ့ အာဏာပိုင်စိုးရေးဝါဒ။ မူလက လူသားတို့အား ကယ်တင်ရန် စီရင်ဆုံးဖြတ်ပိုင်သည့် ထာဝရ ဘုရားသခင်၏ အရှုံ့တန်ခိုးတော်ကို ညွှန်းသော ဘာသာရေးအယူအဆ ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံရေး၌ တိုင်းပြည်အုပ်ချုပ်သူက အရာရာကို တရားဝင် အဆုံးအဖြတ်ပေးနိုင်သော အစိုးရ အုပ်ချုပ်မှုစနစ် (regime) အဖြစ် ရည်ညွှန်းသည်။ ခေတ်သစ်ကာလ အစောပိုင်းက သက်ဦးဆံပိုင်စနစ်၊ အထူးသဖြင့် ပြင်သစ်နိုင်ငံ လူဝီ ၁၄ ဘုရင်လက်ထက်ကို ဆိုလိုသည်။ ဤစကားလုံးကို သက်ဦးဆံပိုင်ဘုရင်များ ကွယ်ပျောက်လုဖြစ်နေသည့် ၁၈ ရာစုကုန်ဆုံးချိန်လောက်အထိ နိုင်ငံရေးနယ်ပယ်၌ အသုံးမပြုခဲ့သေးပေ။ နိုင်လိုမင်းထက် အုပ်စိုးမှုများ (tyrannies) နှင့် ကွဲပြားသော အကြွင်းမဲ့ အာဏာပိုင်စိုးမှုစနစ်ကို တရားဝင်သည်ဟု ယူဆကြသည်။ ပြင်သစ်တော်လှန်ရေး(French Revolution) မတိုင်မီ ၁၇၈၈ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလတွင် ပြင်သစ်ဘုရင် လူဝီ ၁၆ က သူ၏ ညီအစ်ကိုဝမ်းကွဲ အော်လီယံမြို့စား (၁၈၃၀-၄၈ တွင် ဘုရင်ဖြစ်လာမည့် လူဝီဖိလစ်၏ဖခင်) အား သူ၏အဆုံးအဖြတ်သည် တရားဝင်သည်ဟု မြွက်ကြားခဲ့သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ထိုအဆုံးအဖြတ်သည် သူ၏ စိတ်ဆန္ဒကိုဖော်ပြသည့်အတွက် ဖြစ်သည်ဟု မိန့်ဆိုခဲ့သည့် သာဓကရှိသည်။ ခေတ်ပြိုင် သမိုင်းဆရာကြီးများက အကြွင်းမဲ့ အာဏာပိုင်စိုးရေးဝါဒသည် အကန့်အသတ်မဲ့ ခြိမ်းခြောက်အာဏာနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ မည်သည့်အခါကမှ မရှိခဲ့ဟု ငြင်းဆိုခဲ့ကြသည်။ သို့ရာတွင် အခွင့်အလမ်းနှင့် လက်တွေ့ကျင့်သုံးရာ၌ အကန့်အသတ်ဖြင့်သာ အသုံးပြုခဲ့ကြသည်။ ထိထိရောက်ရောက် ကျင့်သုံးရန် အခွင့်အလမ်း နည်းပါးခဲ့သည်။

accountability တာဝန်ခံမှု။ လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များသည် မဲဆန္ဒရှင်ပြည်သူများအား သူတို့၏ အခွင့်အာဏာများနှင့် တာဝန်ဝတ္တရားများကို မည်သို့ အသုံးပြုဆောင်ရွက်ခဲ့သည်ကို ရှင်းလင်းတင်ပြရန် လိုအပ်သည်။ ဝေဖန်ချက်များ သို့မဟုတ် လိုအပ်ချက်များအပေါ် ဆောင်ရွက်ရန် တာဝန်ရှိသည်။ မဆောင်ခြင်မှု၊ မကျွမ်းကျင်မှုနှင့် မရိုးဖြောင့်မှုများအတွက် တာဝန် (အချို့) ယူရသည်။ ဥပဒေပြု လွှတ်တော်အဖွဲ့ဝင်များအား သူတို့၏ ဆန္ဒမဲ ထုတ်ဖော်မှု မှတ်တမ်းအတွက် တာဝန်ခံရန် လွှတ်တော်တွင်း ပါတီစည်းကမ်း ထိန်းသိမ်းရေးအရာရှိများ (whips) က အရေးယူ ဆောင်ရွက်နိုင်ခွင့် ရှိသည်။ သူတို့၏